

§ 97

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Hilkka Ahteen ym. valtuustoaloitteesta koskien maksut- tomia liikuntapalveluita omaishoitajille

HEL 2022-003315 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että liikunnan vapaakortti tu-
kisi omaishoitajien jaksamista. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen,
vamman tai sairaan henkilön hoidon järjestämistä kotiloissa omai-
sen tai muun hoidettavan läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki
muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon pal-
veluista, omaishoitajalle maksettavista hoitopalkkioista, vapaasta ja
hoitotehtävää tukevista palveluista. Maksuttomat liikuntapalvelut tuke-
vat omaishoitajien fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja on siksi perus-
teltavissa.

Helsingissä oli keväällä 2022 hieman alle 3 500 sopimuksen tehnyttä
omaishoitajaa. Heistä reilu puolet oli alle 65-vuotiaiden omaishoidon
tuen piirissä ja hieman alle puolet yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuen
piirissä. Omaishoitajien jaksamista tukevat erilaiset ja omaan arkeen
sopivat vaihtoehdot liikkua ja harrastaa. Helsingin kaupunki tarjoaa
monia maksuttomia ja edullisia liikuntapalveluita, joita omaishoitajat
voivat hyödyntää.

Liikuntapalvelut ylläpitää lukuisia lähiliikuntapaikkoja, ulkokuntosaleja,
kuntoportaita, ulkoilureittejä ja uimarantoja, joilla liikkuminen on maksu-
tonta. Palvelukeskukset tarjoavat omaishoitoperheille kohdennettua oh-
jattua ryhmäliikuntaa maksutta talvikaudella, ja liikuntapalvelut maksut-
tomia, kaikille avoimia puistojuoppia kesäaikaan. Helsinki-kanavalla on
tarjolla kymmeniä maksuttomia kotijuoppia. Lisäksi kaupunki tarjoaa
maksutonta liikuntaneuvontaa ja Liikuntaluuri-palvelun, joiden avulla
terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat omaishoitajat voivat saada
tukea liikunnallisen elämäntavan aloittamiseen. Kaupungin liikuntapai-
koilla maksuttomaan sisäänkäyntiin ovat oikeutettuja alle 7-vuotiaat
lapset, vammaiset avustajan kanssa, avustajaan oikeutettujen henkilöi-
den avustajat sekä lotat, sotainvalidit ja rintamaveteraanit.

Liikunnan sisäänpääsy- ja kurssimaksut ovat pääsääntöisesti hyvin
voimakkaasti subventoituja. Aikuisten maksukategoriaa edullisemmat
maksut kuuluvat alennusryhmään ”muut”, joihin tällä hetkellä ovat oi-
keutettuja yli 64-vuotiaat, eläkeläiset, työttömät, opiskelijat, varusmie-

het ja siviilipalvelusta suorittavat sekä turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneet tai saaneet henkilöt. 7–17-vuotiailta peritään lastenlipun hinta

Edellisiin alennusryhmiin kuuluville helsinkiläisille ohjattujen ryhmäliikuntakurssien hinta on 30 euroa / kausi (n. 4 kk). Kuukausikortti ja 10 kerran kortti kaupungin uimahalleihin (sis. uinti ja kuntosali) maksaa 24 euroa, Kisahallin ja Liikuntamylyn vapaaseen käyttöön 16 euroa. Liikuntapalveluiden tuottamille ohjatuille ryhmäliikuntatunneille voi lähteä mukaan esimerkiksi 15 euron hintaisten lyhytkurssien kautta, tai hankkimalla 30 euron hintaisen alue liikuntapassin, jolla voi harrastaa kymmeniä erilaisia matalan kynnyksen liikuntamuotoja Kaarelan, Mellunkylän Vuosaaren ja Jakomäki-Tapulikaupungin alueilla.

Alennusryhmiin kuuluvien aikuisten ja 7–17-vuotiaiden lasten pääsymaksutulot muodostavat uima- ja monitoimihallien yhteenlasketuista tuotoista noin puolet. Mahdollisista uusista alennettuista tai maksuttomista ryhmistä aiheutuu tulonmenetyksiä, sillä niiden otaksutaan olevan ryhmiä, jotka jo käyttävät liikuntapalveluita. Mahdollisten uusien alennettujen tai maksuttomien ryhmien aiheuttamat tulonmenetykset jouduttaisiin korvaamaan normaalihintaisen pääsymaksujen korotuksilla tai menojen leikkauksilla, jos toimialalle asetettu katetavoite halutaan pitää ennallaan. Toimialalla on käynnissä uusi tulonkannon kehittämisprojekti, joka valmistelee uudistetun, kaupunkistrategiaa ja toimialan perustehtävien toteuttamista tukevan hinnasto- ja tulonmuodostuskonaisuuden. Työ käsittää myynnin, hinnoittelun ja verkkokaupan kehittämisen huomioiden, että toimialan tavoitteena on kattaa tuloilla 15 prosenttia sen menoista.

Valtuustoaloitteissa on esitetty maksuttomia liikuntapalveluja viimeisen kymmenen vuoden aikana useille eri kohderyhmille, jotka jo pääsääntöisesti ovat kuuluneet alennettujen palvelujen piiriin. Myös vuonna 2018 on valtuustoaloitteessa esitetty omaishoitajille maksuttomia liikuntapalveluja. Kaupunki ei ole aikaisemmassa päätöksenteossään myöntänyt valtuustoaloitteissa esitetyille ryhmille maksuttomia palveluja eikä ole ottanut uusia ryhmiä alennettujen palvelujen piiriin lukuun ottamatta 10.5.2022 kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tekemää päätöstä koskien turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneista tai saaneista henkilöistä.

Oikeudelliset näkökulmat palveluiden subventointiin

Kaupungin oikeuspalvelut ovat arvioineet oikeudellisia näkökohtia kaupungin palveluiden maksuttomuudesta ja subventoinnista eri kohderyhmille seuraavalla tavalla:

Viranomaisen harkintavaltaa rajoittavat harkinnanvaraisten maksujen määräämisessä harkintavallan yleiset rajoitusperiaatteet eli hallinnon oikeusperiaatteet. Tarkoituksenmukaisuusharkintakaan ei näin ollen ole täysin vapaata. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasa-puolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Maksujen, alennusten ja maksuttomuuden määräämisessä joudutaan käytännössä useimmin harkitsemaan, onko yhdenvertaisuusperiaatetta noudatettu. Periaate edellyttää, että kuntalaisia tai kuntalaisryhmiä ei perusteetta aseteta toisistaan poikkeavaan asemaan. Kuntalaiset ja vieraskuntalaiset voidaan yleensä asettaa eri asemaan siten, että kuntalaiset saavat palvelun alennetulla hinnalla (esim. joukkoliikenteen ja vapaa-ajan palvelut), mutta vieraskuntalaiset maksavat täyden hinnan. Maksujen erilaisuuden ja eron suuruuden täytyy olla asiallisesti perusteltavissa.

Yhdenvertaisuusperiaate on ilmaistu perustuslain 6 §:ssä, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Oikeudellisesti samanlaisissa tapauksissa asia on ratkaistava samalla tavalla. Lisäksi periaate edellyttää johdonmukaisuutta: viranomainen ei voi muuttaa aikaisempaa hallintokäytäntöään ilman perusteltua syytä. Kunnan toiminnassa tällä periaatteella on oikeuskirjallisuuden mukaan merkitystä erityisesti kunnan yleisen toimialan tulkinnassa sekä erilaisten etujen myöntämisessä.

Kaupungin palveluiden hinnanalennuksissa tai maksuttomuuden myöntämisessä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten ja millä perusteilla määritellään alennukseen tai maksuttomuuteen oikeutettu uusi ryhmä. Ryhmän määrittelyn lisäksi tarkastelun kohteena tulisi olla myös se, myönnetäänkö ryhmään kuuluville alennus vai kokonaan maksuton käynti. Valittava alennus tai maksuttomuus tulee pystyä perustelemaan suhteessa siihen, minkälaisia alennuksia kaupunki jo olemassa oleville alennusryhmille myöntää.

Omaishoitajien maksuttomia liikuntapalveluita tukee se, että omaishoitajat ryhmänä säästävät kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vuosittain arviolta 200–300 miljoonaa euroa. Lautakunta suhtautuu aloitteeseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja ehdotus tulee arvioida siinä kohdassa, kun budjetin yhteydessä päätetään kaikista alennusluokista.

Käsittely

Vastaehdotus 1:
Hilkka Ahde:

Muutetaan lausunnon alkuun kappale (2) muotoon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että liikunnan vapaakortti tukisi omaishoitajien jaksamista. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavan läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, omaishoitajalle maksettavista hoitopalkkioista, vapaasta ja hoitotehtävää tukevista palveluista. Maksuttomat liikuntapalvelut tukevat omaishoitajien fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja on siksi perusteltavissa.

Ja lisätään lausunnon loppuun uusi kappale (14):

(14) Omaishoitajien maksuttomia liikuntapalveluita tukee se, että omaishoitajat ryhmänä säästävät kaupungin sosiaali- ja terveystenonja vuosittain arviolta 200–300 miljoonaa euroa. Lautakunta suhtautuu aloitteeseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja ehdotus tulee arvioida siinä kohdassa, kun budjetin yhteydessä päätetään kaikista alennusluokista.

Kannattaja: Teija Makkonen

Vastaehdotus 2:

Lukas Korpelainen: 2. kappaleen loppuun lisäys: "Lautakunta kuitenkin toteaa, että liikuntapalvelujen maksuttomuus tai alennus tukisi omaishoitajien jaksamista ja että mahdollista alennusta tai maksuttomuutta tulisi käsitellä osana laajempaa erityisryhmien tarkastelua vuoden 2022 aikana."

Kannattaja: Nina Suomalainen

Hilkka Ahteen ja Lukas Korpelaisen vastaehdotuksista äänestettiin vastakkain, jonka jälkeen voittanut ehdotus äänestettiin vastakkain esittelijän ehdotuksen kanssa.

1 äänestys

JAA-ehdotus: Lukas Korpelaisen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

EI-ehdotus: Hilkka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 5

Shawn Huff, Lukas Korpelainen, Heimo Laaksonen, Dani Niskanen, Nina Suomalainen

Ei-äännet: 8

Hilkka Ahde, Mahad Ahmed, Paavo Arhinmäki, Oona Hagman, Veronika Honkasalo, Eeva Kärkkäinen, Teija Makkonen, Tuomas Tuomi-Nikula

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Lautakunta hyväksyi tässä äänestyksessä Hilkka Ahteen vastaehdotuksen äänin 5 - 8.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Hilkka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 10

Hilkka Ahde, Mahad Ahmed, Paavo Arhinmäki, Oona Hagman, Veronika Honkasalo, Shawn Huff, Lukas Korpelainen, Eeva Kärkkäinen, Teija Makkonen, Tuomas Tuomi-Nikula

Tyhjä: 3

Heimo Laaksonen, Dani Niskanen, Nina Suomalainen

Poissa: 0

Lautakunta hyväksyi tässä äänestyksessä Hilkka Ahteen vastaehdotuksen äänin 0 - 10 (3 tyhjää).

Kahden suoritettun äänestyksen jälkeen lautakunta päätti hyväksyä Hilkka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutettun ehdotuksen.

Esittelijä

liikuntajohtaja
Tarja Loikkanen

Lisätiedot

Tuuli Salospohja, liikuntapalvelupäällikkö, puhelin: 310 87500
tuuli.salospohja(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Hilkka Ahteen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että tällä hetkellä ei ole perusteltua laajentaa liikuntapalvelujen maksuttomuutta koskemaan omaishoitajia.

Helsingissä oli keväällä 2022 hieman alle 3 500 sopimuksen tehnyttä omaishoitajaa. Heistä reilu puolet oli alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen piirissä ja hieman alle puolet yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuen piirissä. Omaishoitajien jaksamista tukevat erilaiset ja omaan arkeen sopivat vaihtoehdot liikkuu ja harrastaa. Helsingin kaupunki tarjoaa monia maksuttomia ja edullisia liikuntapalveluita, joita omaishoitajat voivat hyödyntää.

Liikuntapalvelut ylläpitää lukuisia lähiliikuntapaikkoja, ulkokuntosaleja, kuntoportaita, ulkoilureittejä ja uimarantoja, joilla liikkuminen on maksutonta. Palvelukeskukset tarjoavat omaishoitoperheille kohdennettua ohjattua ryhmäliikuntaa maksutta talvikaudella, ja liikuntapalvelut maksuttomia, kaikille avoimia puistojumppia kesäaikaan. Helsinki-kanavalla on tarjolla kymmeniä maksuttomia kotijumppia. Lisäksi kaupunki tarjoaa maksutonta liikuntaneuvontaa ja Liikuntaluuri-palvelun, joiden avulla terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat omaishoitajat voivat saada tukea liikunnallisen elämäntavan aloittamiseen. Kaupungin liikuntapaikoilla maksuttomaan sisäänkäyntiin ovat oikeutettuja alle 7-vuotiaat lapset, vammaiset avustajan kanssa, avustajaan oikeutettujen henkilöiden avustajat sekä lotat, sotainvalidit ja rintamaveteraanit.

Liikunnan sisäänpääsy- ja kurssimaksut ovat pääsääntöisesti hyvin voimakkaasti subventoituja. Aikuisten maksukategoriaa edullisemmat maksut kuuluvat alennusryhmään ”muut”, joihin tällä hetkellä ovat oikeutettuja yli 64-vuotiaat, eläkeläiset, työttömät, opiskelijat, varusmiehet ja siviilipalvelusta suorittavat sekä turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneet tai saaneet henkilöt. 7–17-vuotiailta peritään lastenlipun hinta

Edellisiin alennusryhmiin kuuluville helsinkiläisille ohjattujen ryhmäliikuntakurssien hinta on 30 euroa / kausi (n. 4 kk). Kuukausikortti ja 10 kerran kortti kaupungin uimahalleihin (sis. uinti ja kuntosali) maksaa 24 euroa, Kisahallin ja Liikuntamylyn vapaaseen käyttöön 16 euroa. Liikuntapalveluiden tuottamille ohjatuille ryhmäliikuntatunneille voi lähteä mukaan esimerkiksi 15 euron hintaisten lyhytkurssien kautta, tai hankkimalla 30 euron hintaisen alueliikuntapassin, jolla voi harrastaa kymmeniä erilaisia matalan kynnyksen liikuntamuotoja Kaarelan, Melunkylän Vuosaaren ja Jakomäki-Tapulikaupungin alueilla.

Alennusryhmiin kuuluvien aikuisten ja 7–17-vuotiaiden lasten pääsymaksutulot muodostavat uima- ja monitoimihallien yhteenlasketuista tuotoista noin puolet. Mahdollisista uusista alennettuista tai maksuttomista ryhmistä aiheutuu tulonmenetyksiä, sillä niiden otaksutaan olevan ryhmiä, jotka jo käyttävät liikuntapalveluita. Mahdollisten uusien alennettujen tai maksuttomien ryhmien aiheuttamat tulonmenetykset jouduttaisiin korvaamaan normaalihintaisien pääsymaksujen korotuksilla tai menojen leikkauksilla, jos toimialalle asetettu katetavoite halutaan pitää ennallaan. Toimialalla on käynnissä uusi tulonkannon kehittämisprojekti, joka valmistelee uudistetun, kaupunkistrategiaa ja toimialan perustehtävien toteuttamista tukevan hinnasto- ja tulonmuodostuskonaisuuden. Työ käsittää myynnin, hinnoittelun ja verkkokaupan kehittämisen huomioiden, että toimialan tavoitteena on kattaa tuloilla 15 prosenttia sen menoista.

Valtuustoaloitteissa on esitetty maksuttomia liikuntapalveluja viimeisen kymmenen vuoden aikana useille eri kohderyhmille, jotka jo pääsääntöisesti ovat kuuluneet alennettujen palvelujen piiriin. Myös vuonna 2018 on valtuustoaloitteessa esitetty omaishoitajille maksuttomia liikuntapalveluja. Kaupunki ei ole aikaisemmassa päätöksenteossään myöntänyt valtuustoaloitteissa esitetyille ryhmille maksuttomia palveluja eikä ole ottanut uusia ryhmiä alennettujen palvelujen piiriin lukuun ottamatta 10.5.2022 kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tekemää päätöstä koskien turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneista tai saaneista henkilöistä.

Oikeudelliset näkökulmat palveluiden subventointiin

Kaupungin oikeuspalvelut ovat arvioineet oikeudellisia näkökohtia kaupungin palveluiden maksuttomuudesta ja subventoinnista eri kohderyhmille seuraavalla tavalla:

Viranomaisen harkintavaltaa rajoittavat harkinnanvaraisten maksujen määräämisessä harkintavallan yleiset rajoitusperiaatteet eli hallinnon oikeusperiaatteet. Tarkoituksenmukaisuusharkintakaan ei näin ollen ole täysin vapaata. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Maksujen, alennusten ja maksuttomuuden määräämisessä joudutaan käytännössä useimmin harkitsemaan, onko yhdenvertaisuusperiaatetta noudatettu. Periaate edellyttää, että kuntalaisia tai kuntalaisryhmiä ei perusteetta aseteta toisistaan poikkeavaan asemaan. Kuntalaiset ja vieraskuntalaiset voidaan yleensä asettaa eri asemaan siten, että kuntalaiset saavat palvelun alennetulla hinnalla (esim. joukkoliikenteen ja

vapaa-ajan palvelut), mutta vieraskuntalaiset maksavat täyden hinnan. Maksujen erilaisuuden ja eron suuruuden täytyy olla asiallisesti perusteltavissa.

Yhdenvertaisuusperiaate on ilmaistu perustuslain 6 §:ssä, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Oikeudellisesti samanlaisissa tapauksissa asia on ratkaistava samalla tavalla. Lisäksi periaate edellyttää johdonmukaisuutta: viranomainen ei voi muuttaa aikaisempaa hallintokäytäntöään ilman perusteltua syytä. Kunnan toiminnassa tällä periaatteella on oikeuskirjallisuuden mukaan merkitystä erityisesti kunnan yleisen toimialan tulkinnessa sekä erilaisten etujen myöntämisessä.

Kaupungin palveluiden hinnanalennuksissa tai maksuttomuuden myöntämisessä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten ja millä perusteilla määritellään alennukseen tai maksuttomuuteen oikeutettu uusi ryhmä. Ryhmän määrittelyn lisäksi tarkastelun kohteena tulisi olla myös se, myönnetäänkö ryhmään kuuluville alennus vai kokonaan maksuton käynti. Valittava alennus tai maksuttomuus tulee pystyä perustelemaan suhteessa siihen, minkälaisia alennuksia kaupunki jo olemassa oleville alennusryhmille myöntää.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle 7.6.2022 Hilka Ahteen ja 21 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta koskien maksuttomia liikuntapalveluita omaishoitajille. Aloite kokonaisuudessaan on liitteenä.

Lausuntoa ei aikataulusyistä voi panna pöydälle.

Valtuustoaloitteesta on pyydetty lausuntoa myös sosiaali- ja terveyslautakunnalta.

Esittelijä

liikuntajohtaja
Tarja Loikkanen

Lisätiedot

Tuuli Salospohja, liikuntapalvelupäällikkö, puhelin: 310 87500
tuuli.salospohja(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Hilka Ahteen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 24.05.2022 § 102

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 24.05.2022 § 86